

ივერიის

1877—1888

საზოლიტიკო და სალიტერატურული გაზეთი

1877—1888

გაზეთის ღირსი

თვე	მას. წ.	თვე	მას. წ.
12	10	6	—
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შურია

გაზეთის დასავალი და ყველა განცხადება დასაქმდნენ უნდა მიმართონ: თეოდორ რედკეის ფურცლის ქუჩა, პასტოლის სხლი; № 5, ნიდეგლის საგანგებო, გოლიანის პოსტოქსი, წერეთლის გამზარდულ საზოგადოების განცხადების სათავად-ახალი ბანკის სახელგამო სახლის ქუჩაზე.

ესი განცხადება ჩვეულებრივ სტრიქონი რვა კაპოვი.

გაზეთი „ივერია“ პირველ ნომერად წლის დღეებამდე ღირს 2მ. 75კ.

ითი შაბათს, 26 ოქტომბერს, 7 1/2 საათზედ დანიშნული მორიგი კრება კავშირის სამურხრო საზოგადოებას, კრება მოსამხმარს სხვათა შორის წერილის 5. 5. შერკოვისას: „ვადამყობანი იუზისა“. ანაწერეთალ ნება აქეთ დასწრენ კრებაზედ. (2—1)

ტფილისი, 24 ოქტომბერი

მეფე მილანის და დედოფლის ნატალიას საქმი იმით დასრულდა, რომ სერბიის მიტროპოლიტმა საქვერთად გამოაცხადა მეფისა და დედოფლის განქორწინება. ამ ნათად შინაურს განხეთქილებას, რომელიც სერბიის სამეფო სახლობაში ჰსუფევდა, ბოლო მოეღო, მაგრამ სამაგიეროდ იმ დედაგან, რა დედისა მიტროპოლიტმა თეოდოსიამ განქორწინება შეიწყინა, ფართო მოედანი ძველი საპოლიტიკო განხეთქილებას თვით სერბიაში, რომელიც ამას შემდეგ უფრო ცხადად დანაწილდება ორბანად. თვით განქორწინებამდე იარბანაკი—ერთი მეფისა და მეორე დედოფლისა—ერთმანეთს ებრძო-

და და დედის შემდეგ უთანხმოება ამ ორის დასის შორის უფრო ძლიერი და გამუდმებული იქნება. ამ სახით შინაურს განხეთქილებას, ესამოგანებას მეტად მძიმე შედეგი მოჰყვება სერბიისათვის და შესძენს თუ არა რამე ეს განრეგება სერბიას, ამას მერმისი გვიჩვენებს.

ამ ამავემ ძალიან ადღაპარაკა რომ გორკო უცხოელი, ისე რუსული მწერლობა. ყველასათვის ცხადია, რომ განქორწინების მიზეზი უფრო პოლიტიკურის თვისებას უნდა იყოს. სერბიის სამეფო სახლში შირისშირ შესდენენ ერთმანეთს ორი მოურეგებელი საპოლიტიკო აზრი და ამ აზრთა ბრძოლაში უკვე გაჰყარა გვირგვინისანი ცოდმარი. რუსულის მწერლობის აზრით, სერბიაში გაიმარჯვა ავსტრიის ინტრიგამ, რომელიც სერბიადგან განდევნა დედოფალი ნატალია, ერთგული მომხრე რუსეთის პოლიტიკისა. ამიტომაც რუსული განუთავი ძალიან ჰყიხსება მილანს, რომელსაც, იმისის აზრით, ავსტრიის ინტრიგამ ხელ-ფეხი სურდად შეუკრა და გარნება დაბრუნდა.

გაზეთებს დაპარაკი აქვს, რომ საბუთი და ნება ჰქონდა თუ არა მილანს ნატალიას განქორწინება, რომ და დას უნდა იმას ამაზოგენ, რომ

მილანის საქციელი ყველა მხრით შეუწყინრებულია. იმასაც ამაზოგენ, რომ მიტროპოლიტს თეოდოსიას ნება არა ჰქონდა ეყინრება ეს მძიმე საქმი, რომელიც იმისს უფლებას არ ეძვედებარებოდა. სერბიის სინოდას არ შეიწყინრა მილანის სურვილი და მიტროპოლიტმა-გი იყინრ მძიმე და რთულის საქმის გადაწყვეტა. ზოგიერთთა აზრით, საპოლიტიკო მიზეზი ხსამო საბუთი არ არის მეფე-დედაფლის განქორწინება და ესეც რომ არ იყოს, საპოლიტიკო საქმი ჩარევა სასურვილო მთავრებას არ შეჰყვინრა. თუ მეფე-დედაფლის შუა რამე შინაური განხეთქილება ჰსუფევდა, მანაც განქორწინება შესაწყინრებული არ არის, რადგანაც მეფე მილანს შინაური განხეთქილება და უსამოგანება უნდა დევიწყინა თავისის საბრძანებელის სადღმთროდ და საკეთილდღეოდ, ესე იგი უპირატესობა უნდა მიეცა სახელმწიფოს ინტერესებისათვის.

გეოგრაფი ცხატრებულთა ლაპარაკი იმის საბუთისა, რომ ის საპოლიტიკო მიზეზი, რომლის გამო მილანს და ნატალიას უნდა განქორწინებულიყვნენ, ძლიერი და დიდის ხნის არის. ცხადია, რომ

ამ მიზეზს სერბიაში ანგარიში უნდა გაუწიოს, რადგანაც ეს საპოლიტიკო მიზეზი სხვა სახელმწიფოთა მოქმედებას ნაყოფისა; მაშასადამე, სერბიის პოლიტიკის ეითარება უფრო ამ სახელმწიფოებზე დაამოკიდებული. ამ სახელმწიფოთა პოლიტიკა-გი თავთავის გზას არ გადაუდგება და სადაც არის ან ერთმა უნდა გაიმარჯვოს საბოლოოდ, ან მეორემ.

ამიტომაც, ჩვენის აზრით, ნება-უფლება არავის აქვს სთქვას, რომ განქორწინების მიზეზი მეფე-დედაფელსა არის. მიზეზი უფრო დრმა და ძლიერია და პატარა სერბიის მართებლობა უღონო იყო, რომ სერბიაში გვექმებინა უცხო სახელმწიფოთა პოლიტიკის ზედმოქმედება.

ჩვენ შევიტყუთ, რომ ქართულს დინამიკის საზოგადოების კომიტეტს მოსკოლის საფრანგეთის ნომინტელ მწერლის ფრანსუა კოპის პიესა „იაკობიტები“ (jacobites), ქართულად ნათარგმნი ბან პ. ყიფიანის მიერ, ამ პიესას ამ ორიოდ წლის

წინა დღი წარმატება ჰქონდა ფრანგულს სცენაზე.

* 20-ს ოქტომბერს ტფილისის სათავად-ახალი სკოლაში, მეორე გაცვილით შემდეგ, ვადახლო იქნა სამალოზბელი პარკოსი, ყველა მაწარმებელთა და მომწველთა თანადსაწრებით, ხელმწიფე იმპერატორისა, ხელმწიფე იმპერატორისა და მათ უფვეტრისის სახლობის მშვიდობით ვადახრჩვის გამო საშინელის განსაცდელისაგან. პარკოსის შემდეგ ყველა მომწველთა მათ უღიდმებულსობათა სადღერძობლო იგალობეს ქართული მრავალ-ქმიერ და სთქვს რუსული საერთო საბოლო ბული Боже, царя храни“.

* ტფილისის ღარიბ მცხოვრებთათვის უმალუსად შეუწყრაო რვა ათასი მანეთი. ამ ფულს ცხლა კობითა შორის ანაწილებს ცალკე კომისია, რომელსაც დღე-ღამე თხოვნა არ შეუწყინებია. კომისია თავის საქმეს დასრულებს ამ ერთის კვირის განმავლობაში (H. 0603).

* მართლ-მადიდებელ წარსიტობის განხორციელებულ საზოგადოების სკოლების ინსპექტორმა, ბანა ნიკოლოზმა სთხოვა, საზოგადოებას სამხატვროდგან განაათვისუფლებოთ. ამ რამდენისამე დღის წინადა საზოგად-

უკლები

შუამდგომის აბაღო-ამრფუშნობანი.

ღმერთი და ეშმაკი, ფშველის აზრით, წინაპირველად და-მანი ყოფილან. ღმერთი დას გუჯარებოდა, რისთვისაც მის დას უწყველია და განუშორებია შერქნებულთა. და ეშმაკი ვადაქველდა; იგი „უკლები“ და „მონაქოლი“ გამხდარა ლეონის, ი. სტილიანის და ილიისთვის ხელი შეეშალა და კიდევ შეუშალა. ღმერთმა გააჩინა ცა ბაღისა ეშმაკმა, ლეონის გასაჯარებლად, გააჩინა თავები და დასაქვინა ეს ბაღი. ღმერთი თავების გასაქველად აჩენს კატას. ღმერთს გუშუქნობა ენება, ეშმაკს არ მოეწონა ეს მალღანი გამოგონება ლეონის, ამიტომ გააჩინა თხები და მოუსია ენახს. ჯგბრის ჯგბრი მოჰყა, ამიტომ თხების გასაქველად გააჩინა მგობი და სხვადასხვანი. დედაკაცი ეშმაკის გაჩენილია. დედაკაცი მდარია, მამაკაცი ხელედი. ამითი ანახულებს ეშმაკი დედაკაცის ეშმაკსაგან გაჩენს. ამიტომ დედაკაცის პატარისცემა ფშველისაგან დასაჩინებია, არიან რა ამ საზოგადოებისაგან მიღებულს რწმუნის ზედ-მოქმედების ქვეშ მომწყვეტულნი, ფშველის ცალკე-ცალკე ცალკე აქვსთ ლოგინი და ქურდულად უზიარებენ ერთმანეთს აღერსს. ხაჯე ლეონის გაჩენილია, ლეონის შვილი, ხაჯე ფშველი მიაწერს ისეთ-

საე ნიშნებს, როგორც ქვეყნის ბატონს. მისი ვინაობა თხოვის სასამხურს, ძველს. ხატსა აქვს ლეონისაგან ნაშობები „საქა“, მოსამსახურედ, მოლოცვად. ხატები პირველად კაცები იყვნენ, მალღანნი, უკლებნი; დაიხორენ და ამიტომ ღმერთმა ისინი ანგელოზებად, ხატებად გარდაქმნა. ხატსა ჰყავს მოსამსახურენი ჩაფრები, რომლებსაც ხატის დაბოლები, ანუ მსაგანი ჰქვია. ხატს ვისაც ჯგბრის ამოკრა უნდა, ამ „მხაგანთ“ მიუტყვება. ხატს დაბოლები მოსამალოფრებელად ფშველი დედაკაცი აქვს, „საღობილო“-ებს, ხნადებს. ფშველი უფრო პატარას სცემს ხეცურების ხალიკეთს, ხანაბრის ჯგბრის (წინადა გილოკი) დებს, დაბოლებს. ეს ღმერთი ხანაბრის ჯგბრისა უნდა იყენენ მოლოცვლები. მათი სახელებია: სამიძიარი, თამარ-ქალი, ხომაქა, მზე-ქალი და აშუკა. თითოს სახელები თითო ხნადი «საღობილო» უნდა გამოუტყოს დედაკაცმა. ხატთან აქვს მტკიცე კავშირი მკითხებას. ხეცის-ბერი შეიძლება მკითხა და იმავე დროს უფრო-ბერი იყოს და მკითხავიც. მკითხავი ხატს ტყუალად სპებს დატყობო. ხატმა, ტყუალად სპებს ხატის მოცილობა, ხმა მკითხავს, ხმა მკითხავს, პირით უნდა გამოუტყვებოს ყველას თავისი სურვილი. სულს მკითხავიც მკითხავთა სულებსა ჰყავს ტყუალად ტყუალად; ამან უნდა გამოგონანოს სულების სურვილი, ანუ ჰპირის ქარი“. ხატის მკითხვის უშავლობით, თემი დაკითხებოდა ხატს ვადაქვერების წინადა და «ხატს ვაკითხებოდა».

უმისოდ იმეტი ეკითხება ხატს მხოლოდ თხეზე, რომ თქმა ნამ არაფერი აწყენინა ხატსა. პასუხის, ჰპირის ქარის“ გამოსატანად მკითხავი დანიშნული. ხალხი შეხვეწება ხატს, თუ რამე სასამხური დაკულო თქმა, მკითხავის პირით გამოუტყვებოს; მკითხავი ამ დროს ქადავად დაეცემა. ყველანი ქულს მოიძილად და ევედრებენ: „ღმერთ ხელმწიფე, ლაშარის ჯგბრისა, საქართვლოს დამორჩებელი! მხნე ხდებარ ლეონის კარზედ, სტყევა ვადაღის, ჩვენს ხორციელთა, ჩვენის უტობით, ჩვენის უმეცრებითა, თუ არა ამ ღმერთის შავაწყინეთ, ან კვირებს შავაწყინეთ, გვეყენ, გვიმსახურენ ჩვენის ალღის ოჯლითა, ნუ შევიტყვინებო, ნუ გვიტყენ ჩვენის უტობისა, უმეცრებისა, ღმერთი შენს ხმალსა და ბატონობას გაუმარჯვებს!“ მკითხავი, მისი თაზილი ამ ლოცვას გათავებს, მისი თაზილის და მტკიცე ზეგობა: თუ ღმერთს ვარო (ხატთან გამოლაპარაკების). როდესაც ხალხი გაათავებს ლოცვას, მკითხავი ცოტა ხანს კიდევ მოითმენს, შემდეგ აორქებს ზეგობას, უმეცრებს, ზმარას, ვადატრიალებს თვალებს, ავანკიდება მთელის ტანი, თითო-თითო მართლა ხატა მოცილინა, ხმა მალდა აორქებს ყიროლას: „ჰააააა, ჰააააა, ხორციელნო, მკლავი მკლავს გამასრკობთ, კისერი კისერსო. მიუღებთო ქარიშხალმით, ფრცხვანმით, თოვლით, ალარ ურდებით ყოფის ჩემს ბუციერთა (ქცხარი), ფშ-მურგვალთა (ჯგოკი ტენისა), ბუღალთა (ხანბი კურატებისა), ჩემს ხრად-მტურთა (ხატის მამულები)“, ან გამოხატებო-

ნეთ ხარ-მანეთა ჩემს ხოდა ბუჭურჩისა, არ შავილენთ ჩემნი ღილბერნი (საღილენ ქვაბები; ლული არ მიღლებთო), აღარას ყურს მიგლებთ. დაიკადეთო, დაიკადეთო, მავანნებოთო თქვენს უტობა-უმეცრებასო“ და სხე. ხალხი ზარ-დაცემული მოწვევებით უმცნეს ქადაგს „ზეშთავანნებულს“ და იწერს პირჯვარს. ხატებელ საარულა. უქმე დღის მენახდა ფშველს ლეონის ფილის და დახდად მიჩინა. იგი კვირა-უქმეს მკითხელს ინახავს, მაგრამ მაგარი ის არის, რომ ფშველი ზოგ-ზოგს უქმეს ცუდლულად გეყრობა და თითონაც ვერ ამჩნევს ამას. ამ მასხარად დაქერილს, სასაცილოდ ავდებულს უქმეს „ნაკვეთი“ ჰქვია. ნაკვეთი ლეონისთვის შეიქრული დღეა მოსაღისათვის, სხვა-და-სხვა თემს სხვადასხვა დღე აქვს შეიქრული ღვთისათვის, სხვა-და-სხვა ნაკვეთი, რომ იმ დღეს იმ სოფელმა, ან თემმა სოფლის მოყენებს შინით არ უნდა იმეშოს. ხოლო მიიჯნა ვარედ ყველას ნება აქვს მუშაობისა. ამ ჩვეულებას „საუქმოდ სიარული“ ჰქვია. ნაკვეთის იწერს, ადგილობრივი მნიშვნელობა აქვს და ადგილის დღესთან“ მკითხე კვეთის საუფლო უქმეს „საუქმოდ სიარული“ არ შეიძლება, საუფლო დღეს ყველგან უქმეა, სადაც უნდა იყოს კაცი. საუფლო უქმეს კაცი ვერად ღაბუნდება.

ბის დღესვე დაუწერს ღმერთი, თუ კაცი რომ, ან როგორ უნდა მოკვდეს, როგორ უნდა ატაროს ცხოვრება. ბედი და უწებობა კაცის „სათავზე“ და მოკიდებულთა კარგ საათზე დახადა კაცი, კარგად წვა იმის საქმი, იბოლიანი იქნება; ავზე დაიბადება—ავად რა არის კარგი საათი? კვი საათია ის, რომ როდესაც ღმერთი და ანგელოზები კარგ გუშუქნებ არიან, მაშინ ცუდლად არ დაუწერენ „კაცის ბოლოს“. ავი საათია ის, რომ როდესაც ღმერთი და ანგელოზები ვადაღებულს სახელსა და „მედ ბოლოს“ კაცთა ხელების წიგნი ავად ჩაწერენ. კაცი რომ დაიბადებ თითხა და დღის სახელი, ღმერთი მაშინვე დაუწერს თავის თავ-გადასავალს. კაცის ბედზე დღე-ღამე ვინაობასაც ძალა აქვს.

მალღანს, დედაკაცთან კაცს ავი სოფლი, ეშმაკი გეტყვება, სტილიანის შევიცდინოს, ღმერთს ვადაუყენოს. ბევი კოლიანი კაცი სააკოს ბედ-ნიერად სტყობებს, არამა სქამს, ეშმაკი ხელს უშარბობს, ალღებს, აქეზებს, მაგრამ სიკეთის ღმერთი ამოაწმუნებს. ბევი მალღანი კაცი სააკოს ელტება, უტყობართად მიღის იმის საქმი, ეს მოხდება იმისგან, რომ ცოტადაც არის წასცება რაშიმე დღმერთი ამ ცოტას ცოცხებს მალღანის კაცისაგან დიდად იწყენს, მაგრამ სააკოს კაცის მალღა არ იკარგება, იქ ყველაფერი ზომითა და წონით არის. მალღანს ცოცხად აწერება და ამ ორში რომელიც დასძლევს, კაცსაც ისე ადგლი მიტყემა.

წინა-მწერედა. დაბადებულდგან ღმერთი კაცს ბედს, ან უბედურებას დაუწერსო. უშუქროდ კაცი არ მოკვდებაო, ამბობს ფშველი. დაბად-

ღობის მორიგე კრებამ შეწყვიტა ბანის ნიჟიფორიის თხოვნა. იმევე სხვადასხვა ნიჟიფორიის თანამდებობაში დაიწყო კვირის სასულიერო აკადემიის კურს-სულიერული მღვდელმონაზონის ლეონტი (ოქრობარიძე). აგრეთვე დაბეჯითებით აშობენ, რომ საზოგადოება იმევე მამა ლეონტის შინაწესის მისიონერად საინგილო შიო.

* ტფილისისა და ტფილისის მასხრის მოვარდნი მალე დაიწყებენ საეკლესიო მოქმედების აღებას. ამ ხანებში მრავალი ხალხი მიადრეკება ხოლმე, როგორც ქალაქის მართლმადიდებლის კასსას, აგრეთვე სასულიერო ხანძრისა და ღრის ციან წყარო-ფუტა ხანძრის ნიგმა ბაღეს სროლა. ზოგი მოწამობის მალე აღებას პირდება, ზოგი იაფად გამოტანას, ზოგი რასა და ზოგი რას. მარშბინი რამდენიმე საფულეო ვაჭარი მოგტუილებინათ, გამოერთიანო ფული და მიმალეოლიყენენ. ამისათვის საჭიროა გენერალისთან ყველა, ვისაც ამ გვარი საქმე ექნება, რომ არ მიერღონ ცრუ „მოკვინების“. რაც ვადასახა-ლია, ვადასახებდა და მოწამობასაც მიცემენ რიგისაგან და არა „ხორბით“.

* მუშტალიში აშენებული იფევიდარბაში ქალაქის მართლმადიდებელთა დასახლება. აშენება თუმცა იჯარით 9,000 მან. იყო მიცემული, მაგრამ შედგენ აღობნა, რომ კიდევ 1,500 მანეთი უნდა დასაჯულიყო. გარდა ამისა შედგენაც 3,500 მან. დახარჯა, ასე რომ 15,000 მან. დადგა, გარდა სხვა მოწამობისა და ამბობენ, ეს შენობა დაჩიბება, თუ ხალი ქალაქის ხელში გადავა და მთავარ-მართლმადიდებლის ნებას დარითავსა. იმ პირობაში, რომელიც შედგენილი იქნა მუშტალის გარდასაც-

სიხშირის ვანს დაგდალი, წიგნი გამაღებს მუხრისა; შავთუბი სადამ ჩაყვარდა ჩემს მამამის ცხენითა; სათამაშად ყურგისა, გაცუილიყო ქვითა; შამაქვე მოპაპუკები, შიდადტენი ენათა. სასწრაფო შეყვარებათ, მე მათთან მივადებ ბებრათა.

მოსახლე. გარდაცვალებულის გინაობა გვარგურობის წრეში არ იკარგება. იმის სახელს ახლად დადადებული ბაღის არაქვეყნი, სახელის დარბაქმით თითქმის ბავშვზე გადადის თვისებანი მიცვლენულისა და მიცვლენულიც ცოცხლდება. მიცვლენულიც, თითქმის, თავის „მოსახლეს“ — გამიზარდის სწავლობს საიქორად, მპატრონობს, მისი სულიც ეხარება „მოსახლეს“. მოსახლეს იმის, ვისც სხელი დატყუდა, ესა აღვილიც დაიჭირა ამ წუთი — სოფელში, „სახელს მსაღებს“, მოისინებებს, „გამგონე“ იმ მიცვლენულისა. მიცვლენულის ადგილას ჩაყენებულნი, ანუ, როგორც უფველი აშობს, „ფუნზე დაყენებული“, არის „მოსახლეს“.

მეორეუბნები არიან დედაცუბები, რომელნიც ერთს თთვეს დალოგინდენ. რადანაც დადადებული სხვადასხვა ილიბისანი არიან, ამიტომ ერთის ილიბი მეორის ილიბს მოერევა, დასწავრავს, გააძინებებს, დაადლებს. რომ ეს უსამართლობა აიცილოთ თავიდან, ახლად დადადებულებს დედები, მეთვეურები“ ძუძუს გამოუ-

მად ქალაქისათვის, მხედველობაში არ იყო მიღებული ეს მხარე პირობისა. კარგი იქნება ეს მშვენიერი სეფე-დარბაზი დარჩეს მუშტალის დასამშენებლად.

* ტფილისში სამხედრო ბევრის ვადადებული კენის ყოა იმ თვეში იქმნება გოლომინის პრასექტე, ახლად აშენებულ „ღობის ტაძარში“.

* ჩვენ მივიღეთ ახლად გამოცემული მესამე წიგნი: „სამეცნიერო საუბარნი ამერ-კავკასიის საბუნო ინსტიტუტის ემიგნების“ (Научныя бесѣды врачей кавказскаго повивальнаго института).

* შავის ქვის საქმეს ჩვენში ბოლო ედება. ბერმა მრეწველთაგანმა ამ წლის დამდეგს ხელი აიღო მუშაობაზე და ზოგიც ესაა ანებებდა თვის. „მარშინ და მეტლერე მარშინ“ შავი ქვა ფუთი 32—33 წ. იკიდებოდა, წელს-კი 20 კაპაილად არაიენ ჰკიდურებოდა. აქვების ფრაბტო (ქირა) ძალიან ავიწულა, ასე რომ ამ ვადაქვის თითქმის არ-კი ჰგავნიან სასწავლარ-ვარეთ. წელს 1,500,000 ფ. მეტი ვერ გავაზენებდა.

* სამეურნეო საზოგადოების ყურნალის (Трудн Кавк. Общ. Сельс. Хос.) მე-8 №-ში დაბეჭდილია წერილი საზოგადოების სამეურნეო სკოლების მოვარინსექტორისა, ნაციონალურ სამეურნეო ინსტიტუტის პრეფსორის პრილიცისა. ამ წერილში მოკლედ ნაშინია ისტორია ვაჭრის ავადმყოფობის საფრანგეთში, საიდგანაც ამ ბოლოს დროს ჩვენშიც ვადადებულნი ეს ვაჭრის მტერი.

მე-19 საუკუნეში თავი იჩინა

ცელიან ბავშვებს, ერთმანეთს მოუწყებენ“ და ამით თითქმის ილიბითაც და ფიზიკურადაც ათანასწორებენ ახლად დადადებულებს. როდესაც ერთერთს შობიარეთაგანს დაინებებდა ბავშვი, იგი მაშინვე მეთვეურს დაბარებებს: „მეთვეურმა ვამოლახა“.

შედეგად ღვინისგან გამოვანდელი წამალია, უშველის ფქორით, შელოცვის ძალა შემოლოცველის ვინაობაზე არ არის დამოკიდებული. ძალა მზალოდ შელოცვისა აქვს, სულ ერთი, ვინც უნდა წარმოსთქვას ღვინეცა. შელოცვის ყველა სწველდება არ იკურნება. შელოცვა მშველის შედეგს სწველდება: წითელს ქარს, შავიქის ქარს, შემწინებულს, „თვალნაკრავს“ და სხ. ზოგს კაცს, ფეხების აზრით, ავი, მანვე თვლი აქვს. თუ იმან შეშენდა შურიანის თვლით რომელსაზე საგანს, იგი საგანს სიკეთეს დაქვარავს, მოინებებს, „მოინებებდა“. თვალნანებები ძროხა ვარინდებული სტავს, საშქელს აღარა სკამს და თვალბიდან ცრემლი ჩამოსადის. ყველა სწველდება თავისი საკუთარი ღვინეცა აქვს.

თვალნანებების დოგვა: ახა სახელი ღვინისა, მამისა და ძისა! შელოცვაცე თვალისა, თვალ-შურიანისა, დაწმარტელისა, მამნატრელიანის, კაცისა, დედაკაცისა, მიმავლიანისა, მამაულისა, მებრძოლისა, შორის გზისა, შურის მეთვეურისა, თვალში ნაკარი, გულში ღვინეცა, კრულს მეთვეურს; საქმისს მები, კარისს ცეცხლი, გულში დანა აფთარი. შენ ქრისტემ დაგწეროს ევა-

ვანის სხვადასხვა სრულიად უტრობა ავადმყოფობამ, რომელიც საშინლად ავადმყოფებს ეწინებებს. ეს ავადმყოფობა: ნაკარი, ფილოქსერა, ობი (მოდლი) და შვიისდამლე (Blak Fot).

ნაცნობი საფრანგეთში პირველად შეუბრუნებულნი 1845 წელს და მას შემდეგ დაიწყო ზარალი მიუტოა იქა ურმე ეწინებეთის. იმის წინააღმდეგ საზომო-ღვინეცა აღობრინებს წამალი გოგირდის მტერი, რომელსაც ავირინან დანაცრობის ვაჭრებს. ვერც ეს წამალი ხერიახად არ-კი მოეგონათ, რომ აღობრინებს მეთვე მტერი ვაჭრისა—ფილოქსერა. ამ მტერსა საფრანგეთს აუთერებენ ზარალი მისცა. ფილოქსერას წინააღმდეგ იხმანებს შემდეგი წამლები: გოგირდის მტეხბალი, ეწინებებს წყლის მიღება, ჩწყვე და სხ. ფილოქსერას შექმდე ვაჭრებს გამოაზნად მადდე (ობი), რომელიც ავრთვეთ ფრად აზარალებს ვაჭრს. დამდეგსავე ვაჭრებს ვერც ფოთლები უშენება და მერე მთელი ვაჭრიც მშენება. ობის წინააღმდეგ იხმანებს ან ცალკე სალონების შაბიანის, ან კირ-ნაწივი შაბიანის, სილინის შაბიანის ასხურებენ კოგარებს, კირ-ნაწივი შაბიანის-კი ასხურებენ ფოთლებს. მეოთხე მტერი ვაჭრისა საფრანგეთში შეამჩნიეს შობლოდ 1885 წ. შავი სხადამლე იმიტომ დაერქვა ამ მეთვე მტერს, რომ რომელ ვაჭრსაც შეუწინებდა, იმ ვაჭრს ნაყოფი ავად ეღებება და ეფუცება. ეს სხე იმ აზარალებს არა თუ მარტო ნაყოფს, თვით ვაჭრს თვლებსა და ყოველ ულორტესაც. იმისთან დიდი ზარალი მიუტა საფრანგეთის ეწინებებს. ამ ავადმყოფობის წინააღმდეგ, როგორც სწერის პრილიც, ვერც ნამდეგად წამალი არ არის აღობრინელი. ყველა ეს ავადმყოფობანი ვაჭრისა სუ-

რანგეთში ვადმოსულა ამერიკიდან, საიდგანაც ვაჭრები და ვაჭრის ნერგები მოპკონდით ფრანგებს, საქართველოს ყველა ეს სენი ეწივა გარდა აშავის ინსტიტუსისა. ზოგერთს ჩვენ მევენებებს არა სწამს, რომ მათი ეწინებები ობს ან ფილოქსერას წინააღმდეგ ამ გვარი ავადმყოფობა კლავ ბევრჯელ სწვევნი ჩვენ ეწინებებსა, გიანბიან ხოლმე, და არაფერს ზომის არ მხარობენ უბინად მტრის წინააღმდეგ. ჩვენ-კი გვგონია, რომ საჭიროა ჩვენი მევენებები ესელები შეუდგინენ მტერთან ბრძოლის თვადრავს, შეისწავლონ მტრის ბუნება, ვაჭრის წამლობა და სტენი, თუ არ უნდა, რომ მომავალში ეწინებებს გამოესალმენ.

* სადამლეადამ გვეწერენ: არ იქნა და ავაჯაკებს ჩვენში ბოლო არ მოვიღო; თუმცა ავადობრივი მთავრობა ძლიერ ვხეხილობს, მაგრამ ქურდაცუბები მინც არ ისვენებენ. ქურდობენ და მოურიდებლად სკარცევენ ხალხს დღეცა და ღამეცა. 22 ამ თთვისს ამ რაინდებსა კიდევ იჩინეს თავი. თორმეტი შეიარაღებული ავაჯაკი დედაც სოლიანულის მტობორბა ა. ნურდანი-ოლის ცხვრის ფარსა, მწვერს ძალიან სცემებს, ვაჭრის ცეცხლს, 20 მან. ფული და 50-მდე ცხვარი წაართვეს, ვაჭრებს და წამლებს. მთავრობისაგან სასტიკი ზოგინა მიღებულ ქურდების აღმოსაჩინად, ხალხი ძალიან დაშინებულია ავაჯაკებისაგან.

* 22 ოქტომბერს, მეფე გაყოფილბაში, მსხვილის ქუჩაზე, სადამის ცხვრისა, ცხვრის რინის გზის ვაჭარი დგანდა ვაჭრის-კაცის ცოდს პრასკოვია ესტატის ახლად კოლხობასა. ქალი მოგონილი იყო და ძალიან დაშავდა. კოლხობის სადავად-მყოფში ვაჭრისაგან და დამნაშავე პასუხის-გებაში მივეწვილი.

რო. იგდა დედა მარიამი კრისა სა-მოთხისა, ტირილი. ჩამაიარა ქრისტე დღერთა: — არა, რაღა დადებ, დედა მარიამო! — რასა ესტერი, შეილო?! ჩამაიარა ქეთარიშვილმა, თავ-გახეხილმა, თავ-გაწეწილმა, დაღაჯეროს წინდამ გიორგინმა. კოკა წარცა, ეფრესიანსა წელი დიღურა, ვაჭრის მამა ჩამოიდა ბროწეული ტოლი, წამეტკა ძოწეული. — ნუ სტერი, დედა მარიამო, შე-მოიტანე წყალი, უბანე ორშაბათსა, ოთხშაბათსა და შაბათსა, ჩაშრიე მშრეტლი, ესეც ჩაიშრიტება შე-ნი ავის თვლით მშინეცა (ამ დროს უფიქრანდა, უფსენს დღით მოკავი-ნიდს ვაჭმს ჩასმულს წყალში ნაკე-ფიჩხილბებს ჩაჭრის), შენი ავის გუ-ლით, გდენს თოვლის წყალით, ვაიაროს ქარით, შენ ქრისტემ დაგ-წეროს ვაჭარი. იყო ქვა სიზი, იგდა გველი ასპიტი: ცალი თვლი წყლი-სა ქაინდა, ცალი თვლი ცეცხლისა. გასქად წყლის თვლი, გდადესა ცეცხ-ლისა. ვაჭრის შენი ავის თვლით მშინეცა ჩალს ცეცხლით, თოვ-ლის წყალით, ვაიაროს ქარით, შენ ქრისტემ დაგწეროს ვაჭარი, ქრის-ტეს დედა მარიამო, შავის შენი მამაჩე, ვადკინებოდას თქვენი ვა-დაწმინტელი, თქვენი ვადამიბლაყი. თქვენს დამნატრელს, მამნატრელს ცით მები, კარით ცეცხლი. თქვენ ქრისტემ დაგწეროსთ ვაჭარი.

ბედანგის დოგვა (საქიანის ევა-ლი). იგდა დედა მარიამი, მამიათი და მითა და სულითა წმინდითა! შენ ხარო ბელა-ბედინეო, ტანად ტურ-ფო, მშვენიერო, ქრისა ქალა მავა-ლი, სირმა-საფლანო, საღ დადადე, საღ დადადე?—თეთრის მთის ძირსა, შეის ზღვის პირსა, ვამოცეცე ქრისა მხეიანსა, მოცეცე წყლისა მხეი-ანსა, დადიმალე ცხენის სატეფულ-გენა, ხარის ნაწილხეიდა. აუღე, აუღე თავი, დადიდე თეთრი კრავი, დადიდე თუ სოფელი, სოფელ კარ-ნი აყოღენ, როგორც იანი, ვარინი. ჩაეღე, ჩაეფურე; ე-ცი ცხენის ფადრასა, მალე მუხლი მავალი; ეცი ხარს კისრსა, მოკ-ლოეე ქელი, ვაუტებე ძალი, ამა-გიორღე ტინი; ეცი ეფაკეს უღვაშ-კოკრას, ჩამოთებე თმა-ულეა მი, მალე მუხლი მავალი; ეცი ქალსა, ჩამოთებე თმა და ღლი, ავატრეე ქრისტეს დედა მარიამი. შუტია ქრისტესა უფაღმა: — რაღა სტერი, დედა მარი-ამო! — რაღა ესტერი, ქრისტეე უფა-ლო, ღვინის ნათულო, ღვინის ნა-კურთხი! რა იქნება სიმსიენის, სიმე-კენის წამალი? — ავიღებ ოქროს ვაჭარვრს, შა-მოველი ხმელის, ეციტხამ წამალსა. შუტია ბედანგინებმა, ტანად ტურფო, მშვენიერია: — რასა შიბთულობა, ქრისტეო უფლო, ჩემს წამალსა, სთხოვე ჩემს მარსებებს, ჩემს გამამშე-ბელს უფალს ახლა-კი ეძინებ ჩემს წამალს ჩემის პრით, ქრისტეო.

რანგეთში ვადმოსულა ამერიკიდან, საიდგანაც ვაჭრები და ვაჭრის ნერგები მოპკონდით ფრანგებს, საქართველოს ყველა ეს სენი ეწივა გარდა აშავის ინსტიტუსისა. ზოგერთს ჩვენ მევენებებს არა სწამს, რომ მათი ეწინებები ობს ან ფილოქსერას წინააღმდეგ ამ გვარი ავადმყოფობა კლავ ბევრჯელ სწვევნი ჩვენ ეწინებებსა, გიანბიან ხოლმე, და არაფერს ზომის არ მხარობენ უბინად მტრის წინააღმდეგ. ჩვენ-კი გვგონია, რომ საჭიროა ჩვენი მევენებები ესელები შეუდგინენ მტერთან ბრძოლის თვადრავს, შეისწავლონ მტრის ბუნება, ვაჭრის წამლობა და სტენი, თუ არ უნდა, რომ მომავალში ეწინებებს გამოესალმენ.

* სადამლეადამ გვეწერენ: არ იქნა და ავაჯაკებს ჩვენში ბოლო არ მოვიღო; თუმცა ავადობრივი მთავრობა ძლიერ ვხეხილობს, მაგრამ ქურდაცუბები მინც არ ისვენებენ. ქურდობენ და მოურიდებლად სკარცევენ ხალხს დღეცა და ღამეცა. 22 ამ თთვისს ამ რაინდებსა კიდევ იჩინეს თავი. თორმეტი შეიარაღებული ავაჯაკი დედაც სოლიანულის მტობორბა ა. ნურდანი-ოლის ცხვრის ფარსა, მწვერს ძალიან სცემებს, ვაჭრის ცეცხლს, 20 მან. ფული და 50-მდე ცხვარი წაართვეს, ვაჭრებს და წამლებს. მთავრობისაგან სასტიკი ზოგინა მიღებულ ქურდების აღმოსაჩინად, ხალხი ძალიან დაშინებულია ავაჯაკებისაგან.

* 22 ოქტომბერს, მეფე გაყოფილბაში, მსხვილის ქუჩაზე, სადამის ცხვრისა, ცხვრის რინის გზის ვაჭარი დგანდა ვაჭრის-კაცის ცოდს პრასკოვია ესტატის ახლად კოლხობასა. ქალი მოგონილი იყო და ძალიან დაშავდა. კოლხობის სადავად-მყოფში ვაჭრისაგან და დამნაშავე პასუხის-გებაში მივეწვილი.

რო. იგდა დედა მარიამი კრისა სა-მოთხისა, ტირილი. ჩამაიარა ქრისტე დღერთა: — არა, რაღა დადებ, დედა მარიამო! — რასა ესტერი, შეილო?! ჩამაიარა ქეთარიშვილმა, თავ-გახეხილმა, თავ-გაწეწილმა, დაღაჯეროს წინდამ გიორგინმა. კოკა წარცა, ეფრესიანსა წელი დიღურა, ვაჭრის მამა ჩამოიდა ბროწეული ტოლი, წამეტკა ძოწეული. — ნუ სტერი, დედა მარიამო, შე-მოიტანე წყალი, უბანე ორშაბათსა, ოთხშაბათსა და შაბათსა, ჩაშრიე მშრეტლი, ესეც ჩაიშრიტება შე-ნი ავის თვლით მშინეცა (ამ დროს უფიქრანდა, უფსენს დღით მოკავი-ნიდს ვაჭმს ჩასმულს წყალში ნაკე-ფიჩხილბებს ჩაჭრის), შენი ავის გუ-ლით, გდენს თოვლის წყალით, ვაიაროს ქარით, შენ ქრისტემ დაგ-წეროს ვაჭარი. იყო ქვა სიზი, იგდა გველი ასპიტი: ცალი თვლი წყლი-სა ქაინდა, ცალი თვლი ცეცხლისა. გასქად წყლის თვლი, გდადესა ცეცხ-ლისა. ვაჭრის შენი ავის თვლით მშინეცა ჩალს ცეცხლით, თოვ-ლის წყალით, ვაიაროს ქარით, შენ ქრისტემ დაგწეროს ვაჭარი, ქრის-ტეს დედა მარიამო, შავის შენი მამაჩე, ვადკინებოდას თქვენი ვა-დაწმინტელი, თქვენი ვადამიბლაყი. თქვენს დამნატრელს, მამნატრელს ცით მები, კარით ცეცხლი. თქვენ ქრისტემ დაგწეროსთ ვაჭარი.

ბედანგის დოგვა (საქიანის ევა-ლი). იგდა დედა მარიამი, მამიათი და მითა და სულითა წმინდითა! შენ ხარო ბელა-ბედინეო, ტანად ტურ-ფო, მშვენიერო, ქრისა ქალა მავა-ლი, სირმა-საფლანო, საღ დადადე, საღ დადადე?—თეთრის მთის ძირსა, შეის ზღვის პირსა, ვამოცეცე ქრისა მხეიანსა, მოცეცე წყლისა მხეი-ანსა, დადიმალე ცხენის სატეფულ-გენა, ხარის ნაწილხეიდა. აუღე, აუღე თავი, დადიდე თეთრი კრავი, დადიდე თუ სოფელი, სოფელ კარ-ნი აყოღენ, როგორც იანი, ვარინი. ჩაეღე, ჩაეფურე; ე-ცი ცხენის ფადრასა, მალე მუხლი მავალი; ეცი ხარს კისრსა, მოკ-ლოეე ქელი, ვაუტებე ძალი, ამა-გიორღე ტინი; ეცი ეფაკეს უღვაშ-კოკრას, ჩამოთებე თმა-ულეა მი, მალე მუხლი მავალი; ეცი ქალსა, ჩამოთებე თმა და ღლი, ავატრეე ქრისტეს დედა მარიამი. შუტია ქრისტესა უფაღმა: — რაღა სტერი, დედა მარი-ამო! — რაღა ესტერი, ქრისტეე უფა-ლო, ღვინის ნათულო, ღვინის ნა-კურთხი! რა იქნება სიმსიენის, სიმე-კენის წამალი? — ავიღებ ოქროს ვაჭარვრს, შა-მოველი ხმელის, ეციტხამ წამალსა. შუტია ბედანგინებმა, ტანად ტურფო, მშვენიერია: — რასა შიბთულობა, ქრისტეო უფლო, ჩემს წამალსა, სთხოვე ჩემს მარსებებს, ჩემს გამამშე-ბელს უფალს ახლა-კი ეძინებ ჩემს წამალს ჩემის პრით, ქრისტეო.

ბედანგის დოგვა (საქიანის ევა-ლი). იგდა დედა მარიამი, მამიათი და მითა და სულითა წმინდითა! შენ ხარო ბელა-ბედინეო, ტანად ტურ-ფო, მშვენიერო, ქრისა ქალა მავა-ლი, სირმა-საფლანო, საღ დადადე, საღ დადადე?—თეთრის მთის ძირსა, შეის ზღვის პირსა, ვამოცეცე ქრისა მხეიანსა, მოცეცე წყლისა მხეი-ანსა, დადიმალე ცხენის სატეფულ-გენა, ხარის ნაწილხეიდა. აუღე, აუღე თავი, დადიდე თეთრი კრავი, დადიდე თუ სოფელი, სოფელ კარ-ნი აყოღენ, როგორც იანი, ვარინი. ჩაეღე, ჩაეფურე; ე-ცი ცხენის ფადრასა, მალე მუხლი მავალი; ეცი ხარს კისრსა, მოკ-ლოეე ქელი, ვაუტებე ძალი, ამა-გიორღე ტინი; ეცი ეფაკეს უღვაშ-კოკრას, ჩამოთებე თმა-ულეა მი, მალე მუხლი მავალი; ეცი ქალსა, ჩამოთებე თმა და ღლი, ავატრეე ქრისტეს დედა მარიამი. შუტია ქრისტესა უფაღმა: — რაღა სტერი, დედა მარი-ამო! — რაღა ესტერი, ქრისტეე უფა-ლო, ღვინის ნათულო, ღვინის ნა-კურთხი! რა იქნება სიმსიენის, სიმე-კენის წამალი? — ავიღებ ოქროს ვაჭარვრს, შა-მოველი ხმელის, ეციტხამ წამალსა. შუტია ბედანგინებმა, ტანად ტურფო, მშვენიერია: — რასა შიბთულობა, ქრისტეო უფლო, ჩემს წამალსა, სთხოვე ჩემს მარსებებს, ჩემს გამამშე-ბელს უფალს ახლა-კი ეძინებ ჩემს წამალს ჩემის პრით, ქრისტეო.

* 23 ამ თთვისს, დილის ექვსს სა-ოჯა, მეფე განუფიქრებდა, რაეცა ვა-რობის სახლის მასწავლებელ რეალე-გარი თავი მოკლა პოდლის აქციზის სა-დადგელის უფროსს კონსტანტინე კო-ლმევი რეალეტრატმა ვაჭრე გიგევიანსა, 24 წლისამ. გამოიგას სწარმოებს.

* 24 ამ თთვისს, მეცხრე განუფი-ქრებდა, ვლისბელს ქრესტე. № 106 სა-ხლის რწმუნებულ ბავშვ მდგომარისს სქესისა, ჰაეზე, როგორც ვეფოსა, ვროის კვირისა ენდა იოს. მადგეული ვაჭრე-ნიღი ექმნა საგნის ინსტიტუტში.

მართლმადიდებელი

„სკაპენის ცულლუტობა“, კომ. მო-ღვირვას, თარგმანი აკაკი წერეთლისა.

სუთმასთან, 20 ოქტომბერს, ქართულს სკაპენს, „სკაპენის ცულლუტობა“ ითა-მაქეს.

მაღლობა ღმერთს, რომ დრამატო-ულსა საზოგადოებამ ვითოდ იტებს და მოხუცი მოღვირვა მოიგონა! წინადაც რომ მოუფიქრებნათ ეს, ურგავს არ იხამდენ და სამღვდელსაც ანგან ეტო-ფოდა. გარწმუნებთ, ხნო უფროსი დრამატოულ საზოგადოებისა, რომ მა-ნი არც უსაფუძვლო და უდავლო სა-მღვრეგის წინა მოცანდობითა ცაქე-თეშია და არც დადგენულის იტებდათ კასპირობა მაცუქლად იმისათვის, ეისეც ვინც ამაში ვასწავლობას. თქვენ რაც ეტე-პავს, ისა ბიბეუ, ბატონო, და წყენ-დებენ მთავრობისაგან სასტიკი ზო-გინა მიღებულ ქურდების აღმოსა-ჩინად, ხალხი ძალიან დაშინებულია ავაჯაკებისაგან.

არც ესა და დავკვირებთ, რომ ავისა და კარვის გარეგა ჩვენს შეგულებას? კარგია, რომ მოღვირვა მოიგონეს, მა-გრამ მოღვირვის შესწავლა დასკვრად-ც უნდა. სამწესობარად, გარდა ხ-ნი ამა-შაბისა და ეთიფანისა, ეგრე კრთია არ-

უფლო: აყოენენ ჩემნი გზანი ია-ვირდითა, თეთრის ხარით, თეთრის ცხვრითა. ახლა-კი ვიყრი ყოილს, ეწერე ვაჭრს, დაეცემები და დე-მარდები: იყო პრევილად ჩემი წამა-ლი გოგარის პირის მზე შაქრით შე-დედებული, იყო ჩემი წამალი ბადა-ლი ბაბანო, ბაბა ბაბანო. იყო ჩემი წამალი ირმის ხუთო, ირმის წურელი, პირის საღობოთი, ფსიკის კულიო, იყო ჩემი წამალი იფქლის ფქელიო, შევის ქთმის შეილიო, შაქრით შედე-დებული მალბანო და ვაკეთებულიო არა რა უფოლო ჩემი საქარელიო სურვილზედა, ხორციელზედა. დე-მეზავდი შევის ზღვისა, თვის მეუ-ფისა. შამამეურის ცუის მხეტი, ბატონი შემამანდეს სიკვდილის წარბნი, შამამანდეს და გდელქევი გამოვარდენენ წყულნიო, ვიყრი ყოილს, ეწერე ვაჭრს, დაეცემები, დაემაქვდებიო. არც და აწამლი, ღმერ-თო და ჩემო გამშეებელი!

სურდობ (მამანდ) დოგვა: „რცინ-სა შავკარ, შებავიქე, შავს ძალისა გადაციკე, შავი ძალით ხილს ვაჭარ-და, ცინტა (სურლა) წყულში ჩამი-ვიარა“.

